

Twórcze metody na lekcjach języka polskiego

Agnieszka Grudzińska
grudzinska@womczest.edu.pl

Podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa:

- **Wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.**
 - Podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej.
 - Bezpieczeństwo w Internecie. Odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznych.
 - Wprowadzenie doradztwa zawodowego do szkół i placówek.
- **Wzmacnianie wychowawczej roli szkoły.**
 - Podnoszenie jakości edukacji włączającej w szkołach i placówkach systemu oświaty.

Piramida zapamiętywania - stożek Dale'a

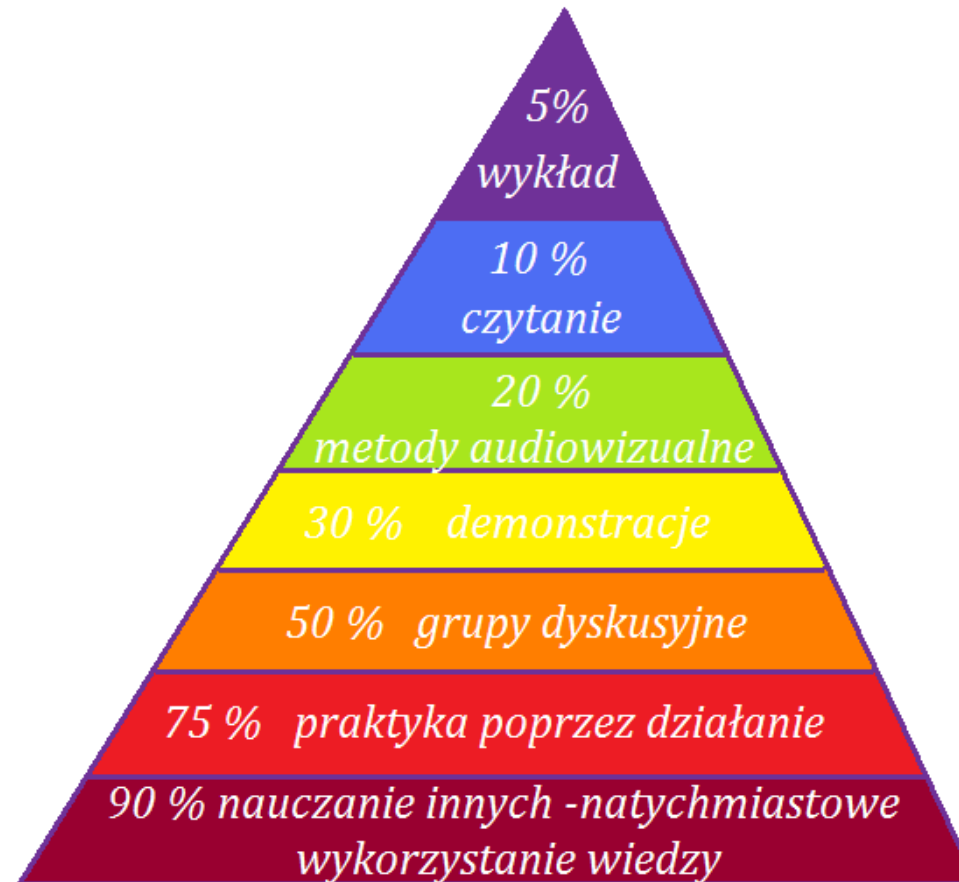
Piramida zapamiętywania
(stożek Dale'a)

źródło: <http://www.medium.media.pl/>

dostęp: 16.02.18

Piramida efektywności uczenia się

źródło: <http://muzykalnedziecko.pl/piramida-efektywnosci-uczenia-sie/> dostęp: 16.02.18

Na czym polega „lepiej”?

Jest to krótki, jednozdaniowy, często nonsensowny, trochę groteskowy wierszyk składający się z dwóch wersów.

Zasada jego tworzenia jest prosta - powinny znaleźć się w nim 2 elementy:

- opis czynu lub wydarzenia (koniecznie przykrego w skutkach), zawarty w pierwszym wersie
- stwierdzenie, że jest to i tak lepsze od czegoś pozornie nieszkodliwego, umieszczone w 2. wersie.

- 1. WERS: „LEPIEJ.....”

- 2. WERS: „NIŻ.....”, „NIŻLI.....”

- każda z obu linijek „lepieja” zawiera 8 sylab

Geneza „lepieja”

Wynalezienie tej formy przypisuje się Wisławie Szymborskiej, natomiast nazwę temu gatunkowi nadał jej sekretarz Michał Rusinek.

Typowy przykład (autorstwa Wisławy Szymborskiej):
„Lepszy piorun na Nosalu / niż pulpety w tym lokalu”.

Szymborska genezę powstania lepieja
opowiedziała w następującej anegdocie:

źródło: <http://poznan.ap.gov.pl/edukacja-2/znani/szymborska/> [dostęp: 16.02.18]

„W pewnej podmiejskiej gospodzie podano mi kartę, w której przy pozycji "flaki" ktoś dopisał drżącą ręką "okropne". Pomyślałam, że na tym poprzestać nie wolno. Nawet w najlepszej restauracji zdarzy się czasem jakieś paskudztwo. Trzeba następnym gości jakoś przed nim ostrzec. Krótki wierszyk, łatwo wpadający w ucho, najlepiej się do tego nadaje”.

źródło: <http://tygodnik.tvp.pl/6415511/poetka-na-tropie-komizmu> [dostęp: 16.02.18]

Lepiej Szymborskiej

- **Lepiej złamać obie nogi, niż miejscowe zjeść pierogi.**
- **Lepiej mieć życiorys brzydki, niż tutejsze jadać frytki.**
- **Lepiej mieć horyzont wąski, niż zamawiać tu zakąski.**
- **Lepiej wynieść się z osiedla, niż tu przełknąć choćby knedla**
- **Lepszy ku przepaści marsz, niż z tych naleśników farsz.**
- **Lepiej nie być w żony guście, niż jeść boczek w tej kapuście.**

Źródło: www.google.pl [dostęp: 16.02.2018]

Ulep własnego lepiejja !

Lepiej podarować książkę przyjacielce
niż gromadzić kurz na półce.

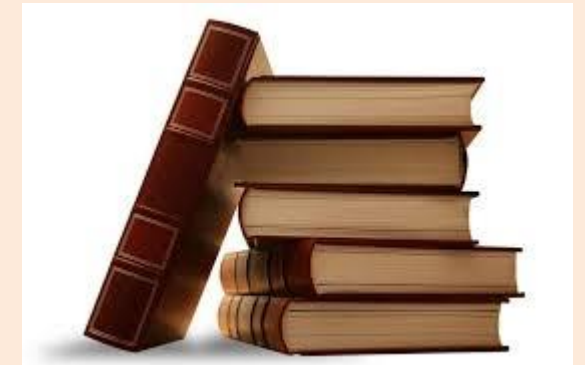
Lepiej książkę mieć pod ręką
niż dla rodziców być udręką.

Lepiej do snu czytać codziennie
niż spędzać noce bezsennie.

Lepiej z książką sięść, gdy pada
niż polować na owada.

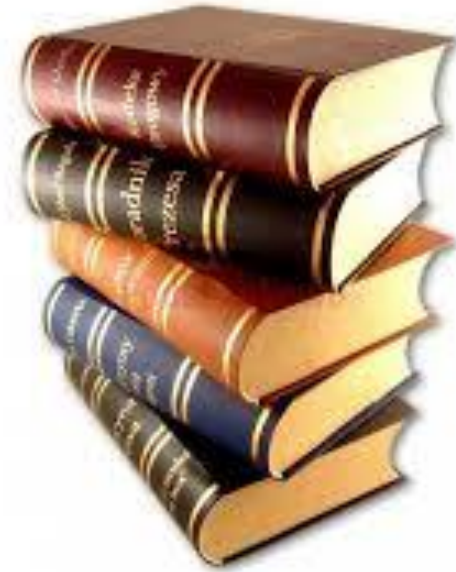
- Autorzy: nauczyciele z SP 97 w Warszawie

<http://www.sp97.waw.pl/8lepieje.pdf> [dostęp: 16.02.2018 r.]

Ulep własnego lepieja !

- Lepiej czytać to i owo,
niż odżywiać się niezdrowo.
- Lepiej książkę czytać zawsze,
niż się w domu nudzić strasznie.
- Lepiej czytać „Krzyżaków”,
niż nigdy nie wyjść z krzaków.
- Lepiej czytać „Przedwiośnie”,
niż wisieć na sośnie.
- Lepiej dobrą książkę czytać,
niż w komputer ciągle klikać.

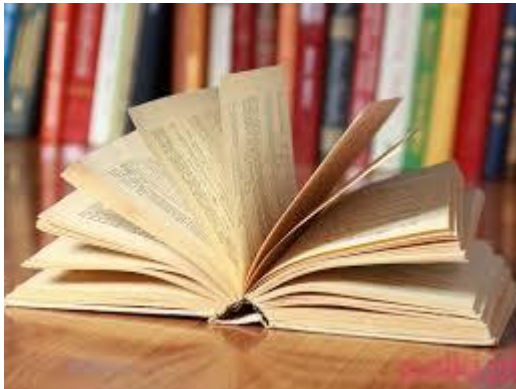

„Gdybaje” i „Czytaje”

„Gdybaje” i „czytaje” to zmodyfikowane lepiej.

- **Gdyby** wiaż chodzić do dyskoteki nie starczyłoby czasu na biblioteki.

aut.: Jerzy Kumiega

- **Czytaj** książki w czas podróży czas ci będzie mniej się dłużył.

źródło: www.google.pl [dostęp: 16022018 r.]

➤ **Limeryk** (ang. limerick, od miasta Limerick w Irlandii) — miniaturka liryczna; groteskowy wierszyk o ustalonej budowie:

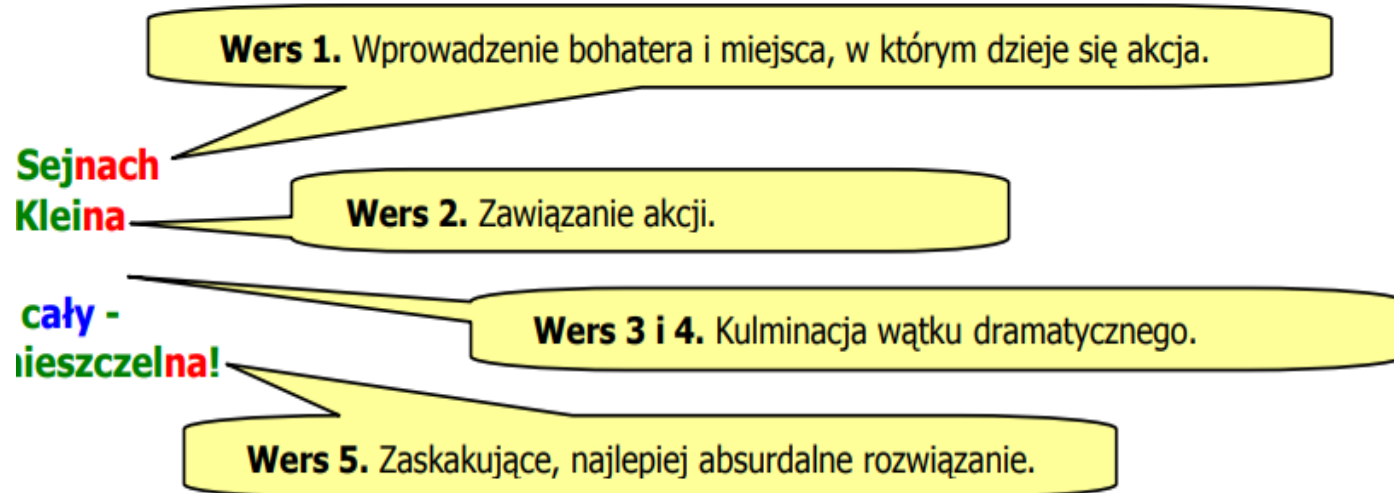
- pięć wersów o ustalonej liczbie sylab
- układ rymów: **aabba**,
- pod względem treści jest rymowaną anegdotą,

ma też zwykle stały układ narracji:

- wprowadzenie **bohatera i miejsca**, w którym dzieje się akcja (1 wers)
- **zawiązanie akcji** (2 wers)(często wprowadzony jest tu drugi bohater),
- **kulminacja** wątku dramatycznego (krótsze wersy trzeci i czwarty)
- **zaskakujące**, najlepiej absurdalne **rozwiązanie** (w wersie ostatnim)

LIMERYKI
ŚMIESZNE
WIERSZYKI

Limeryki – układ wersów

czono podobne rymy **a-a-b-b-a**.

Limeryki - przykłady

Julian Tuwim

Jest pewien facet w **Egipcie**,
sucha mumia, trzymana w **krypcie**,
a nad kryptą jest skrypt:
„Kto by chciał parę szczypt,
może wziąć. Tylko mnie nie **wysypcie!**”

Wanda Chotomska

Był skrzypek rodem z **Prabutów**,
miał nogi za duże **do butów**.
Wszystkie go uwierały,
więc nosił futerały
od skrzypiec zamiast **butów**.

Źródło: google.pl [dostęp: 16.02.2018]

Konstanty Ildefons Gałczyński

Był pewien pisarz **młody**,
co nigdy nie dostał **nagrody**.
W końcu, zdenerwowany,
sprzedał dwie cudze wanny
i wyszedł zupełnie **z mody**.

Limeryki - przykłady

SZKOLNY KONKURS „Limeryk o mojej szkole”.

CELE:

- rozwijanie wyobraźni, wzbogacanie słownictwa uczniów,
- kształtowanie wrażliwości na piękno języka mówionego i języka poetyckiego,
- budzenie wrażliwości i intensywności uczuć.

WARUNKI:

- uczestnik konkursu reprezentuje tylko jeden utwór,
- limeryk musi być autorstwa osoby, która zostaje wytypowana do wzięcia udziału w konkursie,
- limeryk powinien tematycznie być związany ze szkołą lub klasą, do której uczęszcza autor tekstu,
- limeryk powinien być napisany bezbłędnie i estetycznie na kartce formatu A4,
- kartka z limerykiem powinna być opatrzona imieniem, nazwiskiem oraz oznaczeniem klasy autora.

Źródło: Projekt edukacyjny „Nasza szkoła w świecie poezji”
Opracowała: mgr Małgorzata Kowalska-Tuszyńska [dostęp: 08.02.2018 r.]

Akrostychy

- **Akrostych** (gr. *akróstichos* od *ákros* – zewnętrzny, szczytowy, końcowy i *stíchos* – wiersz).
- **Wiersz, w którym pierwsze litery wersów tworzą wyraz lub zdanie (SJP)**
- Kolumny liter mogą być czytane w dół, w górę, lub naprzemiennie.
- Najczęściej takie kolumny są tworzone przez pierwsze lub ostatnie litery kolejnych wersów.
- Odmianą akrostychu jest **abecedariusz**, w którym kolejne wersy zaczynają się kolejnymi literami alfabetu.

Akrostychy - przykłady

Jestem młodym człowiekiem
Uczę się życia przez błędy
To trudna lekcja.
Ruszyć już czas!
Opuścić dom.
Wyjść za próg, spojrz...
Świat stoi przede mną otworem.
W dal ścieżką trzeba iść
I nie zbaczać z obranej drogi...
Ale która z nich jest prawdziwa?
To trudne, ale już wiem .

*AKROSTYCH pt. „Moja droga”
Weronika Mrowińska Kl.6d*

* * *

Wiedziałem, że będzie dzień
Apatii lub kłopotów,
Że nie poradzę sobie sam,
Nie dam rady.
Ale
Oto
Spotkałem go. Przyjaciela.
Odtąd nie boję się,
Bo wiem, że on jak
Anioł Stróż przy mnie jest.

Akrostych Wiktora Adamka
Akrostych Michaliny Bórkowskiej

Niezastąpieni

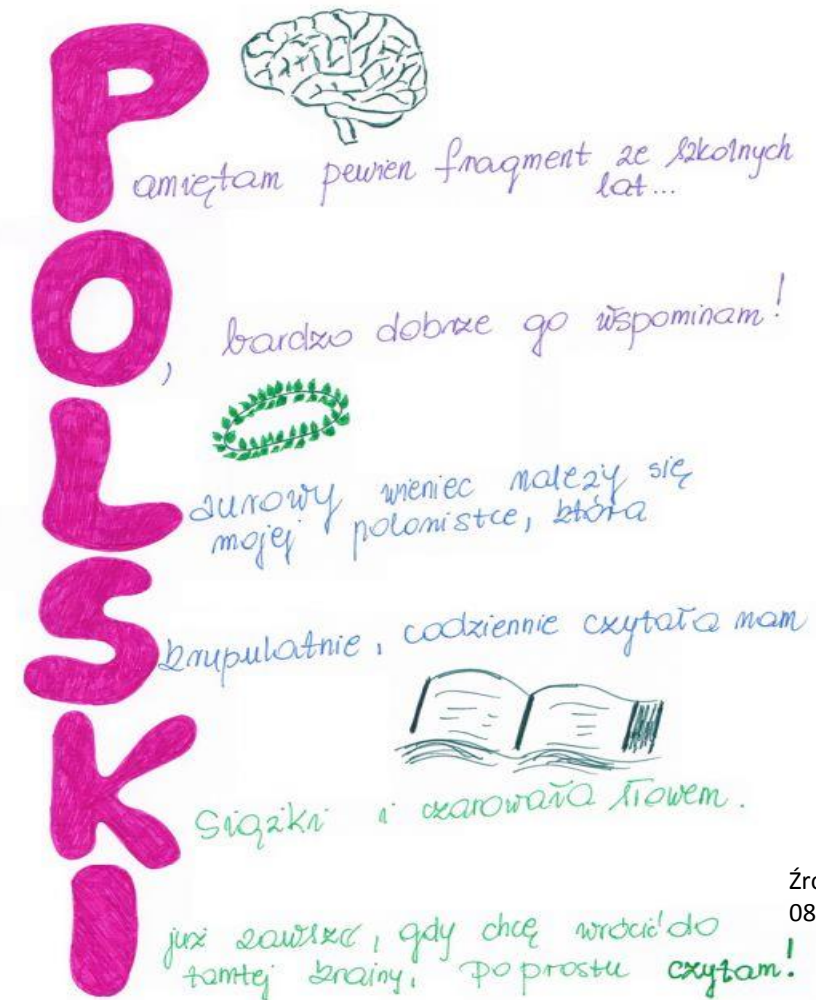
Wtedy, gdy jest mi źle,
A nikogo nie ma wokół mnie, wiedzcie o tym
Że ja
Nigdy nie jestem sama.
Albowiem moi przyjaciele są ze mną.

Oni to przyjdą do mnie, gdy
Sama ze swymi problemami zostanę i
Opowiedzą żart lub ciekawą historię.
Bo tym właśnie moje smutki zastąpię - przyjaciółmi,
A ich nie odbierze mi nic.

Akrostychy - przykłady

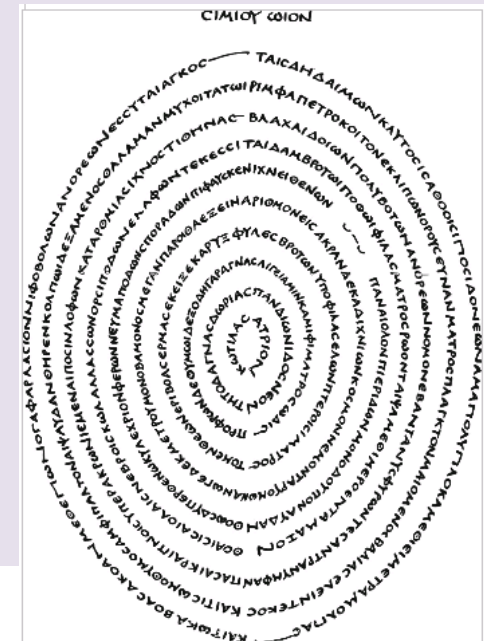
Przykład akrostychu tematycznego wykonanego w edytorze tekstu programu *Przybornik*.

Źródło: inspiracje dla szkoły.pl [dostęp: 08.02.2018 r.]

- **kaligram** «graficzny układ strof i wersów, oddający kształt przedmiotu związanego z ich treścią» (SJP)
- **Wiersz obrazkowy, carmen figuratum** – wierszowany utwór, który swym kształtem graficznym przypomina kształt jakiegoś przedmiotu.
- Jest to **forma wesołej zabawy poetyckiej**, której początki sięgają starożytności.
- Słowo kaligram (*gr. kallos – piękno, grammata – litera/napis*) neologizmem zaproponowanym przez francuskiego poetę pierwszej połowy XX wieku Guillaume’a Apollinaire’a.

http://poewiki.vot.pl/index.php?title=Carmina_figurata

Kaligramy

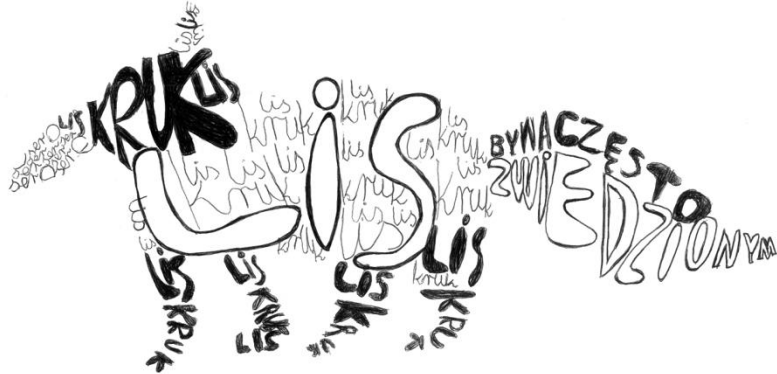
- Zbudowanie kaligramu **wymaga pomysłu**. Pomysł dotyczy **wyboru tematu, słownictwa** składającego się na ten temat, a także **sposobu**, w jaki zostanie on ostatecznie zaprezentowany.
- W budowanie kaligramu zaangażowana jest **wyobraźnia twórcza**, która wspomaga **pamięć** (dostarczając jej subiektywnych i tym samym łatwiejszych do trwałego zarejestrowania obrazów) i wymaga od osoby innego niż mechaniczne przetwarzanie informacji. Stworzenie kaligramu z użyciem znanych już oraz nowych słów oznacza zatem **jednoczesne zaangażowanie wielu funkcji intelektualnych**.
- Zerwanie z tradycyjnymi wersami w kaligramie ukazuje więc inny potencjał słowa, które **jednocześnie przekazuje sens i wizualizuje go**.

Kaligramy - przykłady

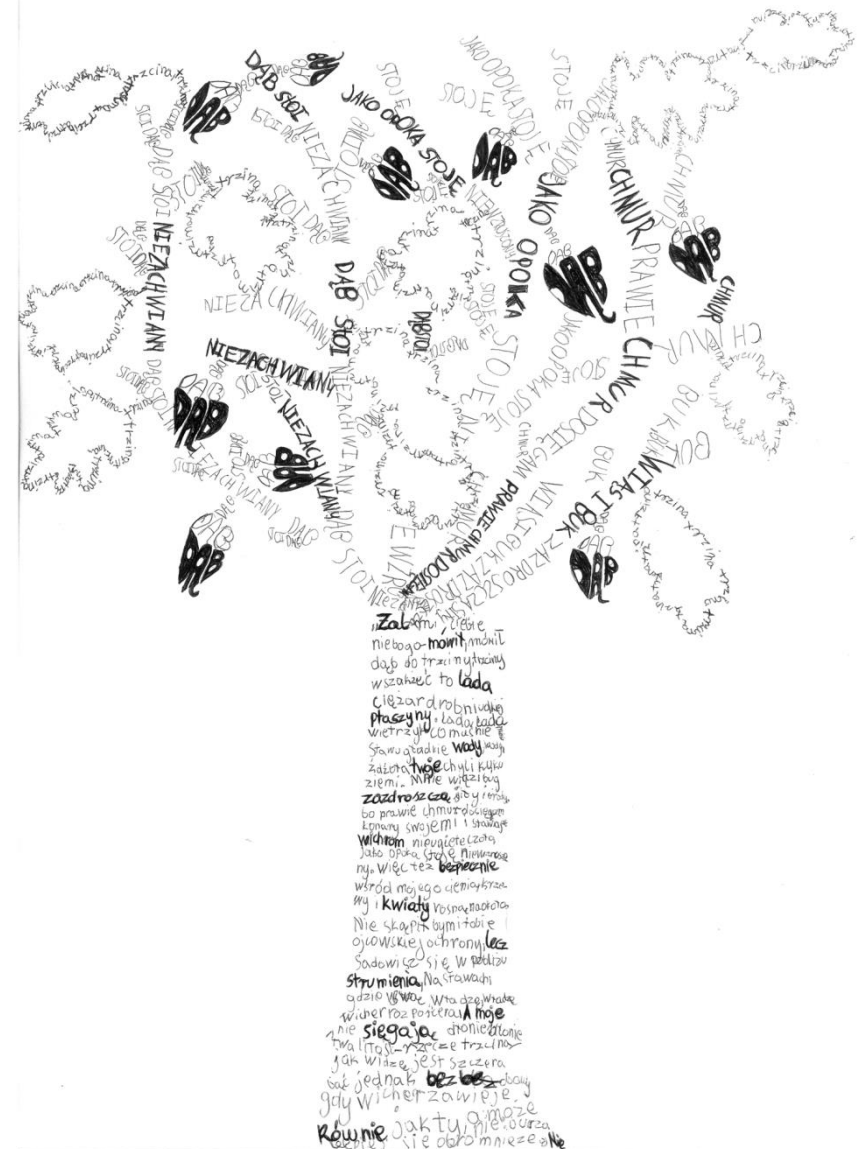
Konkurs plastyczno-literacki na KALIGRAM do wybranego tekstu literackiego

- Praca polega na wykaligrafowaniu wiersza, wykonaniu kolażu, wydruku lub montażu komputerowego z liter, którego **wersy tworzyłyby sylwetkę ludzką, kształt przedmiotu, zwierzęcia, pejzaż etc. i miałyby związek z tematem utworu.**
- Praca musi być wykonana własnoręcznie, bez pomocy osób trzecich w formacie od A4 do A3. Dopuszczalne techniki: cienkopis, pióro, flamaster, wydruk komputerowy lub kolaż. Praca **musi być czarno-biała**. Musi też mieć formę płaską (dwuwymiarową).
- Zastosowanie na lekcji: utrwalanie treści wiersza, przekład intersemiotyczny.

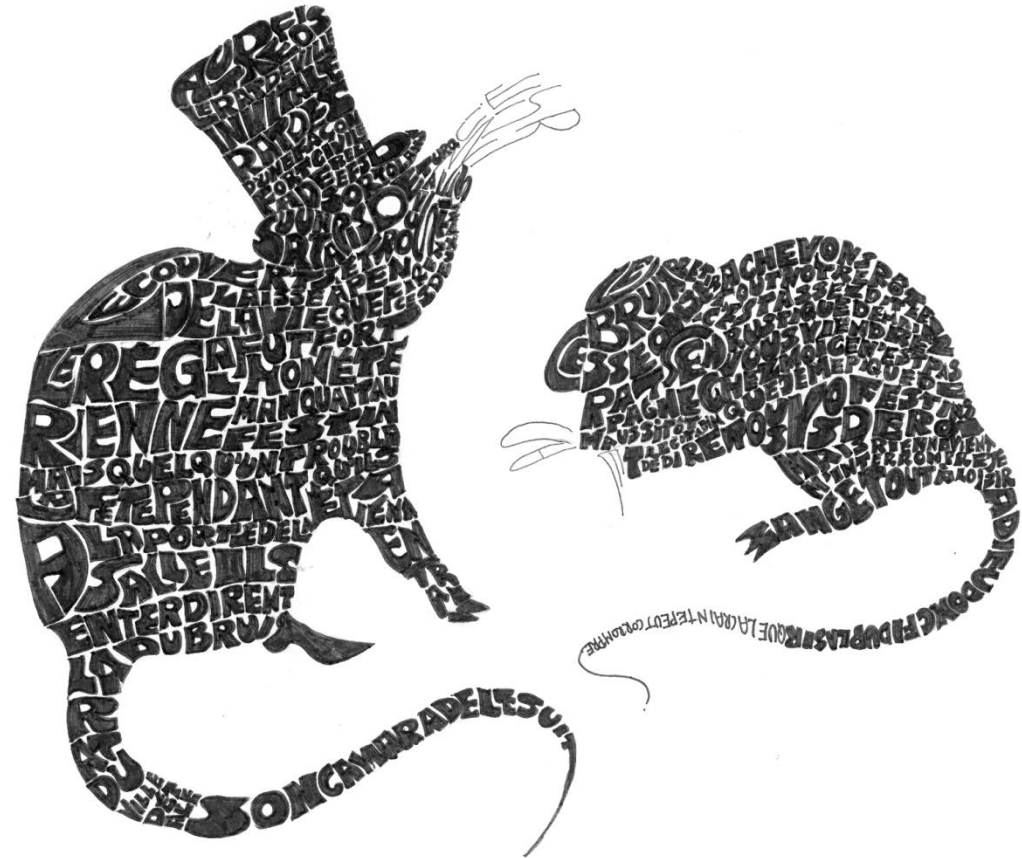
Kaligramy - przykłady

Aytorzy: Pola Sarti, Nela Andruszkiewicz

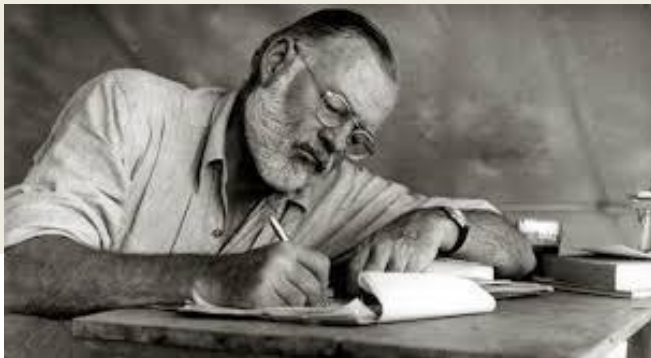
Kaligramy - przykłady

Autorzy: Aleksandra Piętka, Maria Grodecka

Umiesz jak Ernest Hemingway

- Legenda głosi, że w latach 20. ubiegłego wieku, podczas jednego ze spotkań z zaprzyjaźnionymi pisarzami, Hemingway przechwalał się, iż potrafi napisać pełną historię zawartą jedynie w sześciu słowach. Zaproponował nawet zakład: każdy miał wyłożyć po 10 dolarów, a jeśli Ernest przegra, to wypłaci równowartość puli z własnej kieszeni. Przyjaciele zgodzili się, licząc na łatwy zarobek (10 dolarów w owym czasie było niemałą kwotą). Hemingway zapisał coś na serwetce i puścił ją w obieg. Na papierze widniało następujące zdanie: **„Na sprzedaż: dziecięce buciki, nigdy nienoszone”** – sześć słów zawierających w sobie historię, którą czytelnik mógł dopowiedzieć sobie sam.

Źródło: <http://booklips.pl/newsy/hemingway>
oraz polskieradio.pl [dostęp: 08.02.2018 r.]

- **Piotr Bucki**, trener i wykładowca, zdradza, że autoprezentacja w sześciu słowach to jego ulubione ćwiczenie, którym zaskakuje uczestników swoich szkoleń. Zaskakuje, bo na początku niemal wszyscy twierdzą, że to niemożliwe do wykonania.
Musimy jednak przyjąć ilościowe ograniczenie z pozytywnym nastawieniem.
Wyzbyć się przeświadczenia, że trzeba powiedzieć wszystko, co tylko można, a założyć, że **mówimy jedynie to, co jest najbardziej istotne**.
- **Larry Smith**, amerykański dziennikarz, jest autorem projektu, który porwał Amerykanów, noszącego nazwę „Six-Word Memoirs”, czyli w skrócie i wolnym tłumaczeniu „**Życie w sześciu słowach**”. Od 2006 do 2017 r. zdążył zebrać ponad milion bardzo krótkich opowieści od ludzi z całego świata i wydać je w książce.
- Sześć słów to zdaniem Smitha **prosty i kreatywny sposób na wydobywanie kwintesencji** właściwie ze wszystkiego: wiadomości dnia, problemu, który nas drażni, po historię życia. I przedstawienie jej tak, jak my ją widzimy.

Umiesz jak Ernest Hemingway - przykłady

- „Nie do końca tak to planowałam”,
- „Dziewięć lat. Uwięziona we własnej duszy”
- „Zatrudnił mnie, zwolnił mnie, poślubił mnie”,
- „Pogrzeb ojca, narodziny córki. Wszędzie kwiaty”,
- „Znalazłam prawdziwą miłość, wyszłam za innego”,
- „Chcę zacząć wszystko od nowa. Aaach”.

❖ Wykorzystanie na lekcji:

- Ułożyć w sześciu słowach opis swojego życia.

„Życie – raj – klucze w moich rękach”

„Moje życie, mój dom, wielkie docenienie”

(materiał do wydania książeczki dla rodziców)

- W sześciu słowach przedstawić wydarzenia z życia bohatera.
- W sześciu słowach scharakteryzować postać.
- W sześciu słowach ująć przesłanie utworu.
- Napisać opowiadanie na podstawie słów Hemingwaya.

❖ Ćwiczenie plastyczno – językowe:

- **W wybranym wierszu** uczniowie **kolorują** kredkami lub mazakami wybrane części mowy tak, aby każde słowo było pokolorowane.
- Wcześniej należy podać „**legendę kolorów**” (każdej części mowy przypisany jest jeden kolor).
- Następnie na kartkę A4 **przenoszą po kolei kolory** każdego słowa, potem składają kartkę **na pół i rozcierają**.
- Powstanie **kolorystyczna mapa wiersza**, która może np. pokazać, jakie części mowy dominują.

Gra w metafory / porównania

- Uczestnicy zabawy **siadają w kręgu**.
- Osoba prowadząca **podaje temat**, a uczestnicy kolejno proponują swoje metafory lub porównania z nim związane.
- **Tematy:** „Gdyby moje uczucia mogły być krajobrazem (zwierzęciem, częścią przyrody), byłyby teraz.....”
- „Odrabiając zadanie domowe mam wrażenie, jakbym.....”
- „Bohater tak mocno przeżywał tę sytuację, że aż.....”
- „Kiedy odczuwam radość....”

Źródło:
www.glospedagogiczny.pl
[dostęp: 08.02.2018 r.]

Koperty z obrazkami

Zadanie **przed czytaniem** nowej lektury (zgadywanie fabuły)

- Uczniom **rozdajemy koperty** z obrazkami nawiązującymi do faktów z lektury
- Zadaniem uczniów jest **wymyślenie historii**, która łączyłaby wszystkie rysunki w całość
- Rysunki można przykleić na karton w odpowiedniej kolejności i nadać historii tytuł

Źródło: www.google.pl [dostęp: 08.02.2018 r.]

Plakat „Moje 10 dni z...”

Plakat **po przeczytaniu książki** zachęcający do jej przeczytania

„Moje 10 dni z...”

- bieg czasu (kolejne dni czytania)
- minimum 3 cytaty z książki
- rysunki, zdjęcia
- miejsce czytania
- komentarze

- 1. Zaczniemy od podstawowych zasad rysowania komiksu

- * **Wyraźne kontury**

- * **Podział na kadry**

- * **Wprowadzenie tekstu,**

czyli wszystkie komiksowe ‚dymki‘ z dialogami, podpisy pod obrazkami, wyrazy wyrażające odgłosy np ‚bęć!‘, ‚bum!‘

- * **Postacie wyraziste, ciekawe, przerysowane,** o widocznych cechach charakteru

- * **Przesada,** czyli np. za duży nos, mocne wyrażanie emocji, wyolbrzymienie cech charakteru itp.

- * **Dynamizm -**

postacie mogą skakać, poruszać się z prędkością światła, mieć nadprzyrodzone moce. Ich ruchom często towarzyszą kreseczki, które odzwierciedlają poruszanie się.

Etapy powstawania komiksu:

- a. Najpierw trzeba dokładnie **zaplanować** całą historyjkę i kadry.
- b. Potem swój scenariusz należy **zebrać w kadry**. Są różne metody rozplanowania:
 - Można „grzecznie” poukładać scenki w równych, przylegających kwadracikach lub trochę poszaleć. Prostokąty mogą się na siebie nakładać i różnić się wielkością.
 - Najważniejsze sceny mogą być większe od pozostałych.
 - Niekoniecznie trzeba używać linijki. Prostokąćiki nie muszą być prostokąćnikami. Mogą być lekko wypukłe, lub wklęsłe.
- c. Czas na **wstępny szkic**.
- d. Po wykonaniu szkicu można już spokojnie zająć się **konturowaniem**.
- e. Czas na **wprowadzenie tekstu** (dymki, chmurki, odgłosy, podpisy).
- f. Pozostaje **kolorowanie**.

Komiks - przykłady

<http://blogi.mbplp.lodz.pl/filia15/galeria/komiks-na-komiks-2012-2/> [dostęp: 08.02.2018 r.]

- **Zalety metody:** - kształci twórcze myślenie, - stwarza atmosferę zabawy, – daje możliwość anonimowego wypowiedzenia się
- **Kolejne czynności:**
- Nauczyciel **wiesza** w klasie w widocznym miejscu duży arkusz papieru (lub kilka).
- Na arkuszu **zapisuje zdanie**, które uczniowie mają dokończyć pojedynczo lub w grupach, używając kolorowych markerów.
- Plakaty z wypowiedziami (które zostaną odczytane) **posłużą do rozmowy , dyskusji** o lekturze i bohaterach.

➤ Propozycje tematów:

- W naszym bohaterze podoba mi się...
- W naszym bohaterze nie podoba mi się....
- Na jego miejscu postąpiłbym tak....
- Gdybym spotkał bohatera, to chętnie powiedziałbym mu , że...
- Z tej lektury zapamiętam....
- W tej książce podoba mi się.../ nie podoba mi się....

Graffiti – wersja nr 2

- Nauczyciel **dzieli klasę na grupy**
- Określa **czas pracy**
- Każda grupa otrzymuje **plakat z rozpoczętym opowiadaniem** (zdaniem)
- Uczniowie **dopisują dalszy ciąg** wydarzeń
- Po upływie oznaczonego czasu **przekazują plakat innej grupie** (zgodnie z ruchem wskazówek zegara)
- Zadanie kończy się, gdy plakat **wraca do pierwszej grupy**
- Uczniowie **wieszają plakaty i odczytują** opowiadanie

Kosz i walizeczka

- Symbolika jest wyrazista: **kosz** oznacza rzeczy zbędne lub niedoskonałe, **walizka** – to, co jest na tyle ważne i potrzebne, że zabieramy ze sobą.

MATERIAŁY

- Nauczyciel przygotowuje **dwa plakaty** z narysowanym koszem i walizką.
- Uczniowie otrzymują **kartki w dwóch kolorach**, np.

pomarańczowym

niebieskim

Kosz i walizeczka

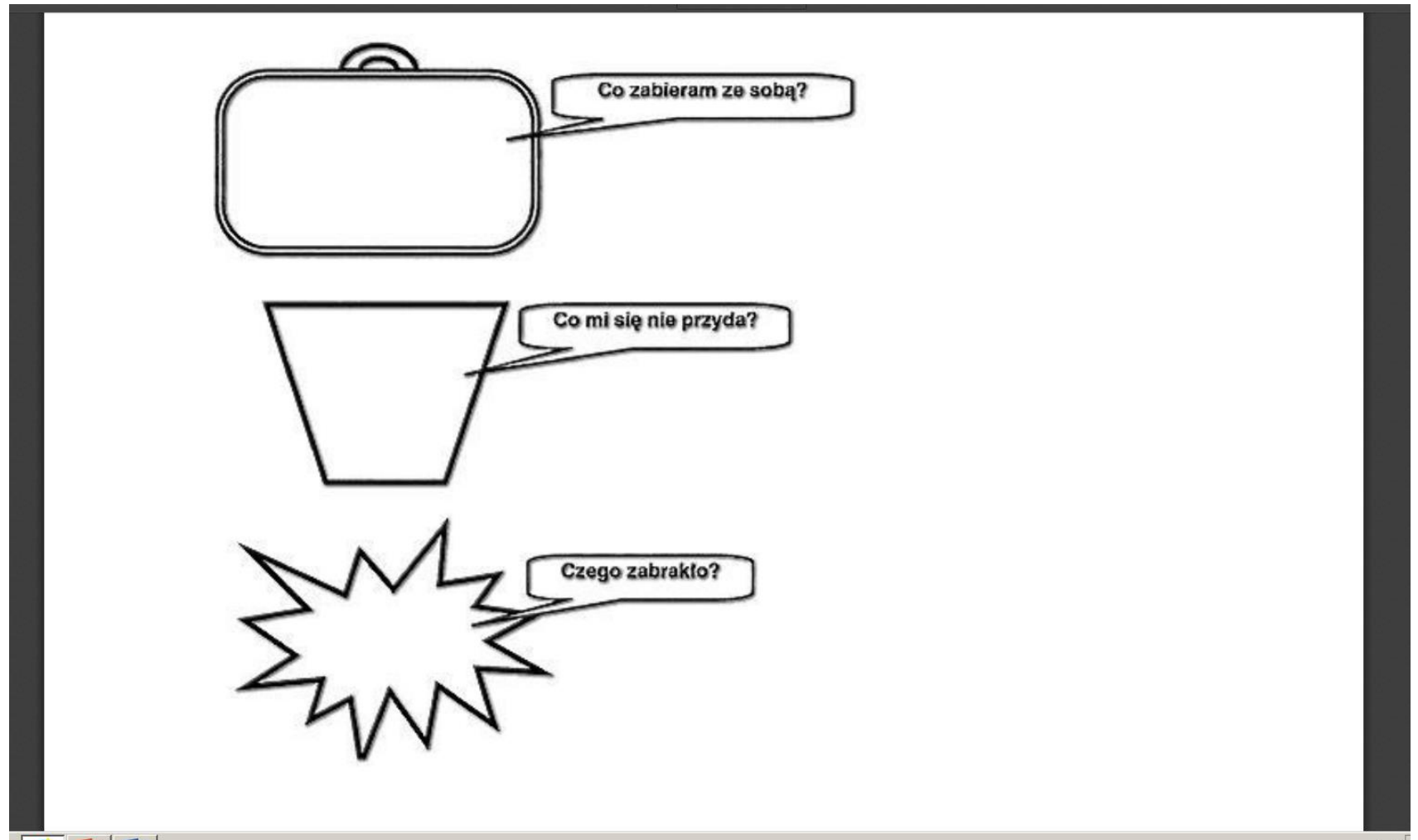
SPOSÓB PRZEPROWADZENIA:

- 1. **Zawieś** obie plansze i **wyjaśnij** znaczenie rysunków.
- 2. **Rozdaj** uczniom kartki w dwóch kolorach.
 - Na pomarańczowych mogą np. zapisać to, **co „wynoszą”** zajęć, czyli „zabierają ze sobą”, a na niebieskich – **co zostawiają**, bo uważają za niepotrzebne.
 - LUB na pomarańczowych - **pozytywne**, a na niebieskich - **negatywne** cechy bohatera wybranej lektury.
- 3. Uczniowie swoje **karteczki przylepiają** na plakatach: pozytywne na plakacie z walizką, negatywne na plakacie z koszem.
- 4. Wybrany uczeń (lub nauczyciel) **odczytuje** napisy karteczki, po czym wszyscy wyrażają swoje opinie, komentują wyniki pracy.

Tą metodą można również oceniać zagadnienia związane z omawianą lekturą (np. postępowanie postaci literackiej) lub też gromadzić materiał do recenzji książki, filmu itp.

http://www.zet.edu.pl/sites/default/files/metody_aktywizujace.pdf
[dostęp: 08.02.2018 r.]

***Dziękuję za uwagę.
Zapraszam na kolejne szkolenia
dot. wdrażania nowej podstawy programowej
z języka polskiego***

Agnieszka Grudzińska